

EESTI PÄEVA- LEHT

ESTNISKI DAGBLADET

Kolmapäeval, 17. okt. 1973

Nr. 80 (3868)

15. aastakäik

Ikestatute esindajate kiri Timesis

LONDON (EPL kirjasaatjalt) — "The Times" avaldas esmaspäeval, 8 okt. pealkirja all "Euroopa konverents" kirja, millele on alla kirjutanud J. Lang konverentsi kirja, millele on alla kirjutanud J. Lang (Tšehhoslovakkia), V. Pärtel (Eesti), J. Andrup (Läti), A. Pranskunas (Leedu), K. Horvath (Ungari), I. Ratiu (Rumeenia) ja E. Raczynski (Poola) poolt.

Kirjas öeldakse:

— Genfis on alanud Euroopa konverentsi teine järk. Kesk- ja Ida-Euroopa rahvad, samuti ka kolmel Balti riigi rahval, pole mingit põhjust rõõmu tunda suuna üle, milline võeti konverentsi esimeses järgus Helsingis. Seal ei esitatud kunagi eelmajutud riikide huve või taotlusi. Konverentsil viibivad kolme Balti Nõukogude vabariikide delegaadid või ametnikud ei oma kõrget kohta mitte demokraatlike valimiste tagajärjel, mis on mõeldamatud kommunistlikus süsteemis, nad on vaid Moskva hüpiknukad, kes dikteerib nende aktsiooni ja käitumist.

See on maksev ka nende viie riigi (Poola, Tšehhoslovakkia, Ungari, Rumeenia ja Bulgaaria) kohta, kes omavad näilist iseseisvust. Pole imestada, et nende esindajad kajastasid ainult oma peremeeste arvamist.

Wickman ei looda

NEW YORK (EPL) — Rootsi välisminister Krister Wickman, kes viibib UNO istungjärgul, seletas ühes intervjuus, et tema arvates Rootsi president Nixoni ametiaja kestel ei saavuta sajaprotsendiliselt normaalseid suhteid USA-ga, kuna president on võtnud "emotsionaalse hoiaku" Rootsi vastu.

Wickman rõhutas, et ta ei kavatse loobuda ügustatud kriitikast ainult sellepärast, et parandada suhteid ameeriklastega.

Ta leidis, et pahandus just on tekkinud asjaolust, et Rootsi on "USA-orientatsiooniga", mistõttu rootsi debatt Vietnamiga kohta kujunenud "koopia USA omast".

Vabade poolkate, tshehhide, slovakkide, ungari, rumeenlaste, bulgaarlaste, lätlaste ja eestlaste häält konverentsil polenud võimalik kuulda sel lihtsal põhjusel, et neid ei lubatud konverentsile.

Meie, allkirjutanud, üldmainitud riikide kodanikud, kes praegu elavad Inglismaal ja teistes Euroopa riikides, olles oma rahvusaaslaste eestkõnelejad, küll ilma formaalse autoriseeringuta, aga teades, et vältendame nende siiraid taotlusi ja taotlusi, soovime rõhutada järgmist:

1) Ühendatud Rahvaste põhikirjas garanteeritud inimõigused peaksid taastatama kõikides meie riikides peale välismaa sõjaväe evakueerimist ja poliitilise poliitilise ning võõra salatenistuse ametkonna kõrvaldamist.

2) Vabad, häirimatud demokraatlikud parlamendid valimised peaks aset leidma igas riigis rahvusvahelise järelevalve all.

3) Valimistagajärgedele toetudes, millest kõik demokraatlikud poliitilised parteid on ügustatud osa võtma, luuakse demokraatlikud valitsused toetudes rahva enamuse soovidele.

4) Individuaalse arvamuste avaldamine ja pressivabadus peab olema kindlustatud nagu see on loomulik vabas, demokraatlikus Läänes.

Tsiviilvabaduste taastamine allutatud maades tooks kaasa pinevuse, rahutuse ja rahulolematuse vähendamise ja teeniks nii tõelist rahuv.

Sarnaste sündmuste eeltingimuseks peaks aga olema Nõukogude Liidu poolt nn. Brejnev'i doktriini kummutamine; mis põhieel ügustada Nõukogude vabalesegamist igakord kui kommunistlik dominatsioon tundub olevat ohustatud mõnes Nõukogude blokki kuuluvast riigist.

Araablase surve Iisraelile totaalne USA-Vene sobitus?

Araabia riikide surve Iisraelile on totaalne. Peale Egiptuse ja Süüria võtavad vaenutegevusest osa ka teised lähemad araabia maad. Iraak on läkitanud põhjapoolsele rindelõigule vägesid, samuti Jordaania. Siiski pole kuningas Hussein atakeerinud Iisraeli üle maapiiri. Abi on saatnud ka Saudi Araabia, Liibüa ja Maroko. Iisrael väidab, et Siinai kõrbe kohal on alla tulistatud kaks ataklennumit tüübilt Mirage.

See omakorda tähendaks seda, et Liibüa on oma prantslastelt ostetud Mirage-lennukeid Egiptusse saatnud. Kui asi tõepoolest on nii, võib Prantsusmaa ostulepingu kohaselt katkestada lennukiidat ja reservosade saatmise Liibüale. Tingimuseks oli, et Liibüa ei kasuta lennukite vaenulendudeks Iisraeli vastu.

Siinai kõrbealadel on Egiptuse soomusväed teinud edasitungikatsed itta. Kairo märgib, et edasitung kulgeb jõudsalt, Iisrael omalt poolt toonitab, et egiptlaste tankiüksused on taas riivistatud.

Välisvaatlejad, kes on lahinguid jälginud, märgivad, et soomuslahingud on võibolla ulatuslikumad ja ägedamad so-

jaajaloos üldse. Kuulus lahing Teise Maailmasõja ajal Põhja-Aafrikas El Alameini all, kus marssal Montgomery peksis Rommeli pihuks ja põrmuks, on tühine võrreldes olukorraga Siinai.

Võibolla olid soomuslahingud Siinai võrdsed vaid idarindel kus vene tankiarmeed hävitasid sakslasi. Järg lk. 7

Süüria kaugsuurtükid tekitasid purustusi piiri läheduses asuvas kibbutsis. Pildil vaatavad elanikud hävitatud kanalit.

Eesti noori sõja piirkonna juures asuvast kibbutsis

Viimastel aastatel on paljud noored Rootsis käinud Iisraelis vabatahtlikul tööpanusel kibbutsites, kuhu tuleb kokku noori kogu maailmast. Sõja puhkemisel oli Iisraelis 121 noort Rootsist, nende hulgas ka eestlasi, mõned neist juba mitmendat korda. Kaks eesti noort Stockholmist — Mai Liis Pettai ja Merike Laigna — töötasid sõja puhkemisel Süüria piiri läheduses asuvas Shomkati kibbutsis Oslati juures.

Kuna sõja puhkemisel Süüria kaugsuurtükkivägi suunas Golani kõrgustikule jõudmisel oma tule Iisraeli sisemaal asuvasse asulatele ja kibbutsitele, siis oli põhjust muretseda ka eesti noorte saatuse pärast.

Nagu nüüd Stockholmist saabunud noorte tele-

grammid jutustavad, on nad närviproovi üle elanud ja hea tervise juures. Vahepeal on teatavasti Iisraelis sündinud süüriatelased Golani mägede tahal, nii et kaugsuurtükivägi enam kibbutsiteni ei ulatu.

Iisraelis elab praegu hulk endisi Eesti Vaba-

riigi kodanikke, kelledest mõnedki on abielus eestlastega. Ka viimasel ajal N. Liidust Iisraeli pääsenud juutide hulgas on olnud eesti juute.

Nagu üks sellistest perekondadest Eesti Päevalehele kirjutab, on neil eesti keel koduseks keeleks.

Kolmapäeval, 17. okt. 1973

**Lilla Nygatan 8, T-peatus
Gamla Stan, Stockholm. Tel.
11 50 40, 11 50 60**

Tellimishinnad:	
Aasta	kr. 158:-
Termin (4 kuud)	kr. 57:-
Küü	kr. 16:-

Väljaandja **EESTI PÄEVALEHT**
FÖRLAGS AB
 Trükkija: Eskilstuna-Kurirens
 Tryckeri AB Eskilstuna 1973

Valeinformatsioon uus võitlusvahend

Desinformatsioon kuulub meie päevil enamiste tähtsaimate ja salalikkumate võitlusabinõude hulka vaba maailma ja selle ühiskonna vastu. Seda peaksime meie, põgenikud, paremini teadma kui teised. Meid tembeldatakse ju kommunistide poolt päevast päeva "natsideks", "Hitleri sabarakkudeks", "demokraatliku korra vastasteks" jne. Ja seda pideva valeinformatsiooni abil. Meie olevat rahvusotsialistide sõbrad ning selle "sõpruse" pärast ja nimel võidelnud fashistliku Saksamaa poolt ning "demokraatliku" N. Liidu vastu. See teguviis sundinud meid põgenema, et mitte karistuse alla lagneda "sõjakurjategijana". Sarnased järeldused paistavad sageli läänele õigetena ja loogilistena. Vale on aga kõige põhilisus — meie omistatud "armastus" Hitleri Kolmanda Riigi vastu. Eestlastel tuli valida kahe pahe vahel ja meie valisime hädasunnil väiksema. Moskva aga "informeerib" lääne avalikkust arvamatult lustakalt edasi vanas valikulis vaimus ja mõttes — ta teostab "desinformatsiooni", moonutab tõde.

Võib pikemata öelda, et desinformatsioon kuulub Moskva kardedavamate sõjariistade hulka vaba maailma vastu. Kord võib see isegi otsustada, kellele langeb võit, kas demokraatiale või diktatuurile. Desinformatsiooni relv annab kuritegelikule rahutusele sõdijale võimaluse esineda ausameelse inimesena ja mängida inimkonna päästjat.

Kui küsida, kes on desinformatsiooni levitajaks, peab tähendama, et ühelt poolt on olemas teadlikke isikuid, kes seda teevad oma pärispermeeste ülesandena ning nende agentidena tegutsedavad ja teiselt poolt inimesi, kes seda teevad paha aimamata ning keda juua Lenin nimetas "kasulikkudeks iditootjateks".

Võib küsida missugustel aladel kasutatakse valelikku informatsiooni? See sünnib igal alal. Altnu tingimus on, et ta toob vastasele kahju ja Moskvale kasu. Muidugi võib Moskva asemel nimetada ka mõnda teist keskust ja rezhimi, kuid kuna just Kremli kõige laiemas ulatuses kasutab kõneolevat meetodit, on alpool pea eranditult juht N. Liidust. Kindel on igatahes — ja seda tuleb alati silmas pida — et ajakirjandus, raadio ja televisioon on need vahendid, mida kõle enam kasutatakse nii informatsiooniks kui desinformatsiooniks, mistõttu just viimane muutub veel ohlikumaks kui ta nii-kui-nii juba on.

Tõnu Kalam professoriks

Tõnu Kalam

BOSTON (EPL) — Noor dirigent ja helilooja Tõnu Kalam, tuntud dirigendi ja altviulukunstiiku Endel Kalamini poeg, kes viimastel aastatel edukalt on esinenud sümfooniaorkestrite dirigendina mitmesugustel ürtistustel, kutsuti Nevada osariigi ülikooli Renos muusikaprofessori klaveri erialal. Ta on koha vastu võtnud. Nuan Põllu USA-kontserdid on tema klaverisaatjaks Tõnu Kalam.

Ja nüüd mõni sõna Mosambikist ja seal valgele poolt toimepandud veretööst. See Portugali asumaa kannatab mõistagi kõikide totalitaarse rezhimi pahede all. Portugal on vastandina inglise-, Prantsuse- ja teiste maadele, jäänud edasi koloniaalriigiks.

Kuid Portugali rezhim Aafrikas on palju pehmem näiteks N. Liidu omast Euroopas. Välisriikide aja- kirjanikud võivad Angoolasse (samuti Portugali asumaa Aafrikas) ja Mosambikist reisida ning seal vabalt liikuda, mis praegusel Venemaal ei ole võimalik.

Kuid Mosambikist n.n. "tapatalgud" paljastati mestunud maailmale kaugelgi mitte hoolest maa päriselanike vastu, vaid lihtsalt raskuste valmistamiseks inglismaale ja Natole, kuna Portugal kuulub Natosse. Kui kord jõutakse nii kaugele, et lääs hakkab Portugalile samuti vaatama halvustavalt kui näiteks Kreekale, siis on lääs jälle pisut nõrgenenud.

Võitnud pole ei Mosambikist rahvas ega Kreeka talupoeg, alnult Moskva. Portugal on mitusada aastat olnud tihedas sõpruses inglismaaga ja on juba seetõttu Moskvale pinnaks silmas. Kuna tegemist on koloniaalmaaga, on talle kerge kallale tungida. N. Liit võitleb juba Lenini ajast peale lääne "kolonialismi" vastu, et sellega avaliku arvamise tähelepanu eemale juhtida vene kolonialismist.

Ka see on desinformatsioon, mis ajab segi eriti noorte inimeste mõtlemise, kellele arvates sageli on Portugal ja USA koloniaalriigid, mitte aga N. Liit!

Mosambikist "veresaun" on ka seepärast huvitav, et ta leiutati just enne Portugali peaministri külasõitu Inglismaale. Kui lääne avaliku arvamise põlastus Portugali vastu olnuks tõesti õhne ja mitte kommunistide poolt sugereeritud ja lanseeritud, mispärast siis kahetsa kuud oodati "tapatalgute" jutuga?

Walter Staehelin, tuntud Aafrika ekspert kirjutas Shveltsi lehes "Basler Nachrichten" 21. juulil, et portugallaste poolt Mosambikist toimepandud "rolm" on toimunud küllas, mida üldse ei eksisteerigi ja kunagi pole eksisteerinudki. Mo-

Uus doktor

Montrealis, McGill'i ülikoolis kaitses edukalt doktori väitekirja rakkude bioloogia alal Tiitu Suurkivi-Slanki, saavutades Ph.D. kraadi. Ta uurimistöö doktori kandidaadi kirjutamiseks toimus Kanada National Research Councili toetusena.

Tiitu Suurkivi-Slanki pärineb Viljandist. Pärast keskkooli Toronto lõpetas ta mikrobioloogia osakonna Toronto ülikoolis 1969. a. BSc kraadiga, millele järgnesid õpingud ja uurimistöö doktori kandidaadi saavutamiseks McGill'i ülikoolis Montrealis. Värske doktor töötab nüüd õppejõuna Toronto ülikoolis.

Jüri Poska õigusteadlane ja ap. õig. preester, sõitis Stockholmist New Yorki, kus ta kohtab oma kiriku tegelestega ja võtab osa juumatelennustel.

Nadja Oja New Yorkist külastab Jaapanis oma Tokios juba mitmendat aastat töötavat tüdrt Malmut, kes on inglise keele õpetajaks jaapanlastele.

samblikti vabastamisrind Frelimo peakorter dementeeris samuti seda valet. Vähemalt üks tähtis viimase aja desinformatsioon varises kokku.

See konstrueeriti Kremilis, selle agendid ja "kasulikkud idioodid" hoolitsesid vale levitamise eest, et sellega vaba maailma suud kunni panna protestideks iga päev Kremli vahitsemise alla kuuluvates maades toimuvate kuritegude suhtes.

Jääb ainult veel küsida, mida võib ja peab vaba maailm tegema, et edukaalt võidelda Moskva äärmiselt ohlike trikkide vastu? Siin ei piisa riiklikest sammudest. Inimesed ise peavad astuma võitlusse ja ennekõige umbusklikus muutuma kõige vastu, mis lõhnab Moskva huide ja abinõude järgi.

Inimesed ei tohi nagu seni enam pimesi uskuda sellesse, mida neile selatakse ajalehtedes, raadios ja televisioonis, mida jutustavad tutavad ja "heahtilikud" võõrad. Nad peavad kord ometi hakkama oma peaga mõtlema ja iga kahtluse teate puhul küsima, kellele see uus sensatsioon on kasulik?

OSKAR ANGELUS

WIIRALTIST KIRJUTAJI

Seoses praegu Stockholmis toimuva Eduard Wiiralti mälestusnädalaga on V.P. teinud kunstnik Georg Westerbergiga intervjuu, mis ilmus Eesti Päevalehes (6. okt. 1973) ja kust loeme, et "ajakirjanduse huvi rauges paguluses" Wiiralti vastu.

Kas pole aga tegelikult nii, et Wiiralt on just üks neist kunstnikest, kellele meie ajakirjandus maapaos on erilist tähelepanu osutanud? Kui isiklik kontakt ka kunstniku Pariisi asudes nõrgenes — mis on ka arusaadav arvestades sõiduvõimalusi. Prantsusmaale pälid sõda ja Wiiralti enda tagasihoidlikkust — aga ometi kirjutati sageli tema uuemast loomingust ja tema kohta ilmunud kunstimappidest.

Edasi loeme samast intervjuust: Jaan Grünberg elas Uppalas kunni oma surmani ja kellelgi pole tulnud mõttesse teda usutleda Wiiralti Pariisi-aastatest, millest tal olnuks palju rääkida, nii subtiilne inimene nagu ta oli".

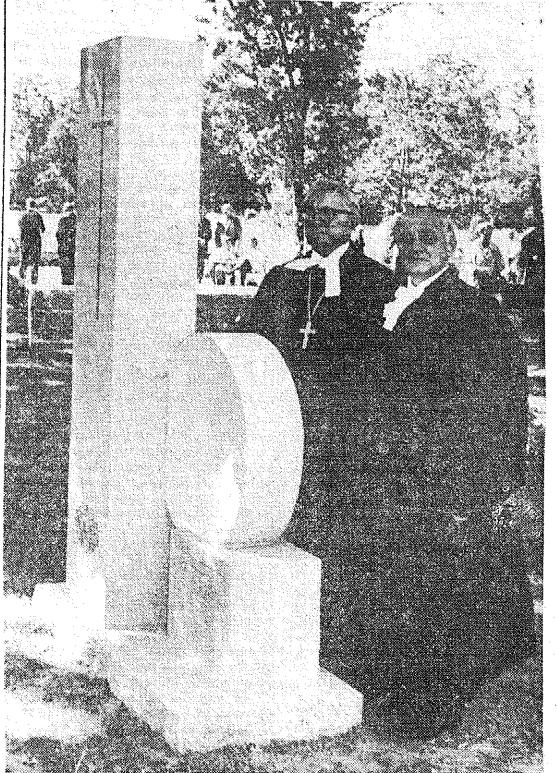
Juhiks kõigepealt tähelepanu asjaolule, et Eesti Kirjanike Kooperatiivi poolt ilmus 1964 mälestusteos "Eduard Wiiralt 1886-1964", milles leidub Jaan Grünbergi sulest pikem artikkel "Wiiralt Pariisis".

1965 augustis Pariisis viibides otsisin muuhulgas üles ka need kohad, millest Grünberg kirjutab ja tegin neist fotosid. Sama aasta sügisel külastasin Uppaslas Jaan Grünbergi, kes koos oma abikaasaga andis fotodele lisaasetusi.

Edasi jututas Grünberg rohkem huvitavat Wiiralti ja tema töötmisviisist — ka sellist, mis ei leitud mälestusteoses avaldatud artiklis. Märkisin tema jutustuse ühes ja see ilmus koos fotodega Teatajas nr. 24, 11. det. 1965 pealkirja all "Eesti kultuuriloo Pariisis kahe Maailmasõja vahel".

HARRI KIISK

Mälestusmonument Toronto-kalmistule

Õpetaja Oskar Puhm (vasakul) ja prof. Arthur Vööbus uue mälestusmonumendi õnnistamistalitusel.

TORONTO (ME) — Toronto Mount Pleasant kalmistul avati piduliku õnnistamistalitusega mälestusmonument surnud eestlastele, mille oli kujundanud Nigol Viro.

See kujutab kaljusele alusele asetatud kolme massiivset kivi — aluline nendest kujutab enesest eesti maad ja rahvast, mis suudab kanda igasugusel raskusel.

Selle peal on ümargune kivi — ajartas, mis oma lõpmatus tiirlemise on kord koondanud, kord laiali palkanud eesti rahvast laias maailmas.

Nende kahe massiivse kivi kõrval tõuseb domineerivalt ülespoole kolmas, ristimärgi kandev kivi — sümbol mis annab tugevust eesti

rahvale kõigile ajalistele raskustele vaatamata.

Monumendile on rajatud eesti keeles risti märgi kandval kivil: "Ma nägin uut taevast ja uut maad, sest esimene taevast ja esimene maa olid kadunud ja merd ei olnud enam.

Eesti maad ja rahvast sümboliseerivale kivil on kirjutatud: "See kivi on püstitatud nende eestlaste mälestuseks, kes pagulastena pääsesid Kanadasse, rajasid siin uue kodu ja on lahkunud igavesele kodumaale ning on maetud selle palga lähedusse. Püstitatud 1973. a".

Õnnistamist tolmestas õp. Oskar Puhm, kuna kõne pidas prof. Arthur Vööbus. Mängis pasunakoor ja torontolased olid arvukalt väljas.

Ameerika-lennud 1. jaan. kallimaks EPL-reis muutmatu

Nädalavahetusel pidasid IATA lennuliinid (lennuliinide rahvusvaheline organisatsioon) kongressi ja seal otsustati tösta kõiki Atlandi lennuliinid 6-12% võrra. See otsus kehtestub 1. jaanuarist 1974.

Kallinemise põhjuseks on asjaolu, et Ameerika ja Euroopa mandrite vaheline lennuliiklus on viimastel aastatel lõppenud kõikidele lennuliinidele puudujäägiga.

Selleks, et vähendada seda puudujääki, tõstetaksegi lennuhindu. Kõige suurem hinnatõus puudutab noorte pileteid n.n. "ungdomsrahbaten", kus tõus on 12%. Sellele järgnevad n.n. gruuplennud. Kõige vähem tõusevad normaalsed üsklennu pileti hinnad.

EPL ja NYMAN & Schultzi ühisorganisatsioonil toimuvad Joululund Montreali/Montreali/Torontoosse see piletit hinnatõus aga ei puuduta.

Kirjanik Valev Uibopuu

Tema 60-a. sünnipäevaks

Valev Uibopuu tuli esimest korda avalikkuse ette jutustusega "Varavate all" 1936. Seni on temalt ilmunud kuus romaani ja viis novellikogu. Teoste alnealad, teemad, miljöod, karakterid, ideed ja probleemid vahelduvad, aga midagi neist jääb kirjaniku üldiselt iseloomustavaks. Samuti tunnuslik on temale omane kujundamistehnika.

Uibopuu huvialaks kirjanikuna on olnud realistlik elukujutus. Ta töötab teadlase, uurija põhjalikkusega, tunneb oma ainet peensusteni, sisendab rohket detailidega lähedust ja usaldust, harrastab tihedust juba lausest alates. Need omadused annavad teostele ajalise vastupidavuse. Koguteoses "Kirjanikult lugejale" ütleb Uibopuu, et üksiks kõige olulisemaks probleemiks on talie alati olnud teose ideele ja intriigile vastava tõseline tausta ning raami leidmine. Tüüpide loomise ja nende kavandamise fantaasia üleb üle ta silis olevat hoopis kehtema ülesande. Üksikasjaline miljöo kujutamine ja kirjeldused rõhkus ongi Uibopuu kõigis teostes silmapaistev ja annab lugeja kujutisile kindla aluse. Põhjamälasena on ta tähelepanelik looduse suhtes. Igas ta teoses on mõni looduse armastaja ja nautija.

Samasuguse põhjalikkuse ja konkreetse lähedusega kujutab ta inimesi, nende vaimust, tegevust (väga asjatundlikult töökirjeldused), mõtteid, tundeid, meeleolusid, vahetundeid ja olemistingimusi, paneb nad igati elama. Eelnimetatud koguteoses üleb ta, et noore ajakirjaniku ühes halliks ja igavaks peetud välkelinnas (Välgas) elades hakkas ta esimest korda tõsisemalt inimesi nägema. Nägelikkuse kõrval rakendab ta alateadvust, unenägusid, aimusi, teoste peategelased on tihti mõeldud, juurdeldud. Nähtuste ja ideede avardamiseks ühtlasi kohanemise raskust üldhõlpsalt, allegoorilist ja võrdlusi, filosoofilist kommentaari. Siin on väga teadlik, intensiivne, tõsine, kaastundev, suveräänselt vormitav igaks tarbeks ja varjundiks naturalistlikust asjalikkusest kõige ornamenteeritudeni. Alatoon on nukker, nagu mingit saatustlikku paratamatust tunnetav.

Kompositsioon ühendab kõik need elemendid kõlakaalutud proportsioonidega, terviks kompleksiks. Teoste ülesehituses näeme utendusi, aga see pole kunagi moodus mooduse pärast, vaid parim mõeldav viis kirjaniku intentsioonide esiletoomiseks. Uibopuu on selles suhtes eriti teadlikult valiv. Sirge joon ja selgus valitsevad ka komplitseerituses.

Eesti kirjanike esiritta tõusis Uibopuu mahuka romaani (438 lk.) "Keegi ei kuule meid" (1948). See on esimene üksikasjaline kirjanduslikult käsiteldud ülevaade ühiskondlik-politilistest sündmustest eestis 1. sept. 1939 – juulikuul esimeste päevadeni 1941, täht. Teise maailmasõja algusest kuni Nõukogude Vene I okupatsiooni lõpuni. Teos on sel alal tänaseni ületamata ja jääb meie ajaloomaani klassikasse samasuguse õigusega kui "Mahtsa sõda".

Lähtudes tõlasjast, et kommunistliku režiimil käitumismuster on alati ja igal pool sama, oli sobiv valida tegevuskohaks ja seega ajasündmuste üldisandjaks kirjanikule tuntud ja meelepärase Valga – "nii tungiv oli selle väike-linna ja tema inimeste kutses".

Linn ongi romaani peategelaseks. Uibopuu ehitab selle üles nagu elava organismi. enne okupatsiooni selsab linn meie esis tervena ja elujõulisena. Tutvume tema tänavate ja ehitiste, asutuste ja interjööride, juhtivate ametnike, tuntumate kodanike ja lihtsarahvaga. Kõik kihid on esitatud, ka poliitiline vastaspool. Ei või kujutleda paremat vaateleht kui noor ajakirjanik Jaan Rihvik, kes just pöördeliste sündmuste algul asub ajalehetöötajaks, saades järellülit kõik informatsiooni, oles otseühenduses linna juhtkonnaga ja tähtsamate ametliiskutega. Ta pääseb nelli ka inimlikult lähedale, nii et nad saavad lugejalegi lähedasteks ja huvitavateks, mistõttu kõik, mis nendega pärast juhtub, avaldab tugevat mõju. Juunipööride ja nõukogude korra maksmapanekuga algab linn-organisml kilre kidumine ja osaline häving. Rün-nak tabab esmajoones "pead", täht. juhtkonda ja levib varsti kogu organismile. Organite korrapärase talitluses ja koostöös tekiavad häired, kaos ja selsakud. Linn on halge, palavikus, nõutu ja jõuetu. Keegi ei või enam kedagi usaldada ega keelletki abi loota.

Ajalooliste sündmuste romaan "Keegi ei kuule meid" sisaldab meeldeajalvaid karaktereid ja originaalseid kujusid. Romaanis "Neli tuld" (1961) ongi peaarhik inimesekujutamisel. Tegevuskohaks on Panama lipu all sõitev eesti aurik "Gloria". Miljöovalik täidab põhilide mitmetahulis ülesandest, võimaldab eriti selgejooneliselt analüüsida lga inimese võimatut iseleeritust ja paratamatut koos-

mängu ühiskonnas. Isoleeritus-teema tugevdamiseks on sisse võetud pagulusteema. Laevamehed on eesti pagulased, "Gloria" ei või neid kunagi vlla nende kodusamadasse. Romaaniks ainet kogudes veetis autor ise mõne aja laeval. Kujutatud miljöo on meie kirjan-duses uus ja omaette väärtusena huvitav.

Pagulus on "Neljas tules" kõrvalteemaks. Romaani "Markuse tuumumised" (1961) tegelased on tõenäoliselt eesti pagulased Stockholmis, aga päriselt see ei selgu ja sel pole ka mingit tähtsust. N.n. sotsiaalse heaolu maa Rootsi on pannud Uibopuu mõtlema üksik-siku ja ühiskonna, s.t. ametliku korra vastutusele kodanike, s.t. kaasinimeste suhtes. Noormees Markus peab enesestmõistetavaks isiklikku vastutust ja tõttab häda-soljale viibimata appi. See ühiskondlik reformator omal käel, eest kirjanud Don Quijote, ta-hab, nagu tema kuulus eelkäijagi, kaotada maailmast ülekohut ja ja-lule seada õigust. Aga nii nagu rüütel Don Quijote oli oma ajast maha jäänud ja elas minevikul-dealidel, nii ei sobi ka väike tähtsusega Markus oma indivi-duaalse abiga kõikevalitseva sot-siaalhoolekande ajakärju, tekitab ainult segadust ja enesele kahju ning kaotusi, autori pessimistlik otsus näib olevat, et raske, päris võimatu on olla aus, siras, sirg-jooneline, omakasupõhmatu ja humaanne inimene. Ühiskond hä-vitab oma idealistid, sest ta ei mõista või lausa vihkab nende eri-nestvust ja harukordsust. Mass ja "organisatsioon" umbusaldavad kõike reeglivastast. Ühe tegelase unenõo kaudu toob kirjanik kuul-davale oma manifestuse: "Arge hä-vitage Markust, teda on inimestele vaja! Aidake Markust, ta on in-meste ainus lootus!"

Markus tahab enesest anda, teisi toetada. Romaani "Lademed" (1970) kangelane Margaretha /Margerita tahab ise saada, otsib teistelt tuge. Tema ebakindlus väl-jendub juba ta kahekskordse nimes. Kuna ta vallaslapsena on endale juurte ja päritolu, "isa" otsija, siis on tal kokkupuuted paljude in-mestega ja palju kohavahetusi. Kuigi rahvuselt saklane, satub ta ka Rootsi ja astub ühenduses eesti pagulastega. Kas tõrjstivaks võrdluseks või mitte, aga igatahes selgub, et tema kodutus on valu-samgi kui pagulastel. Ühtlasi on sin hea võimalus vaadelda eesti pagulasi ja nende rahvuslike etevõtteid väljastpoolt, võõra sil-

Valev Uibopuu tähistab 19. oktoobril 60-ndat sünnipäeva

maga. Tähelepanekuis ei puudu ironia.

Kõigi vaadeldud romaanide, nii introvertsed kui need kohati ongi, pale on ikkagi pööratud väljapoole, kaasinimeste, ühiskonna või vä-liste sündmuste suunas. Igas teoses on kirjeldatud miljöod, kuhu igai-hel melst on tegelik sissepääsu-võimalus. Romaani "Janu" (1967) miljöo on selgrooliselt pideva tütarilase Maria keha ja hing. Ta ise kirjeldab seda põhjalikult ja kõigi konkreetsete detailidega. Maria enesevaatluse veeuvuse tüt-ut usume võivat sisendada ka sel-lesse miljöosse. Halguse kilgu ja parenemise minivormis kirjeldus faasist faasi on omaette füsiologi-lina ja psühholoogiline uurimus. Füüsilist paranemist kaastab ülla-tuslik psühholine antkiitlikmaks. Kuna romaan teema tugevdami-seks on ehitatud kontrastsusele, siis on siin ikkagi ka teine miljöo: su-vine taluade, kuhu arsti soovitusel on palgatud Maria voodi. Maria elu-janu peegeldusena kujutab aed kirglikku eluküllust. Kõik kasvab, areneb ja tormab kuhugi, õitseb, valmib viljaks, aga halge on nae-lutatud paigale. Oma teravenud meeltega, heitlike meeleoludega, ootuse ja igatsuse kõigi varjundi-tega elab ta intensiivselt elu selles imemäarses suves. Alaloost on meil seni kirjeldatud al nult luules. "Janus" on sellest saanud kaunis ja kaasakiskuv poem.

Uibopuu romaanid lõpevad enamasti peitumuslikult ja nukralt. Tema esimestes novellikogudes "Vihjatu puu" (1940) ja "Linnud puuris" (1946) on meeleolu hoopiski süngem. Vaatlusel on ühes või tei-ses suhtes õnnetus inimesed. Mi-niatuuride ja jutustuste kogus "Kahju läinud aegadest" (1949) on lebestunud tundetoon muutunud liibeks ja lehaliseks. Käsitlusel on kirjanikule enesele lähedased aja-sündmused – muutunud olukorrad kodumaal, jumalagaajamised teadmatuks ajaks, pagulus. Kol-mes pikemas jutustuses kujuta-

takse eesti pagulaslaste kil-lustavat kaksikust. Kehva elatise teenimine võõral töölal, vabal ajal püüdnud iseenese "taastami-seks" sõnaga või teoga.

Novellikogu "Igapäev küla" (1964) esitab kunagist usku külast ja talust nagu mingist igavesti kestvast eluvormist, nagu looduse osast. Siin plaanitsetakse mitne generatsiooni ulatuses, ehitatakse oma pesa kannatliku hooleja elu-targa kaalumisega. Põlisasukate kõrval kujutatakse "lahtisi" inimesi, traditsioonist väljalangejaid. "Igapäev küla" on intriigile hvi-tavuse, karakterikujunduse täius-likkuse ja ehitustehnika poolest parimad novellikogusid meie kir-janduses.

Novellide ja laastude kogu "Mo-saiik" (1962) sisaldab mõtteid in-mesest, tema vahekorradest ja olemistingimustest, mõnikord väl-jendatud sümbolitega, mõnikord tõseline intriigiks kujundatud. Tsükkel "Mosaiik" käsitleb loova inimese probleeme. Miniatuuris "Palvik" vaatab kirjanik oma toa aknast maastikku, inimesi ja nende tegevust, vastasoleva hoogiama ja aknast paistvat elu ja märgib seda loomsalavikuts olles paberile. "Olen otsekui kaheks lõhestatud – näen samaaegselt, mis sünnib väl-gas nägemismuljet plüüs koolutava klaasi taga, ja sõnu, lausleid, ridu paberil mu ees". Ta on meelehelit, sest miski ei seltsa paigal, kõik muutub kilremini, kui ta suudab seda üles kirjutada. Pilvedki muu-tuvad kogu aja, korraast tõusev suits muutub, mets muutub. Talle viirastub, et paber ta ees on tühjas jaärud.

Meie vaadeldav kirjanik on siiski suutnud rikkalikult kirja panna elu loendamatu kombinatsioonena.

HELMİ ELLER

Valev Uibopuu sündis 19. oktoob-ril 1913 Vana-Antsla vallias Võru-maal metsniku pojana. Töötas ajakirjanikuks Valgas ja Tallinnas "Vaba Maa" toimetuses (1936-43). Siirdus 1943 Soome ja sealt 1944 Rootsi. Toimetas Helsingis ajalehte "Maevlänne" ja Stockholmis aja-lehte "Välis-Eesti". Oli aastail 1954-1971 Eesti Kirjanike Kooperati-ivi juhatuse esimese ja kirjastuse juhtiv töötaja. Opyis Helsingi (1953) ja Lundi ülikooli filosoofia-teaduskonnas (1954-58) ja saavutas fildr. kraadi 1970. Doktoritöö te-ma: "Similarkomparative Kon-struktionen im Finnischen und Estnischen". alates aastast 1971 lektor Lundi ülikooli Soome-ugri Seminaris ja Seminar juhataja. Oma tähtpäeval on Valev Uibo-puu välismaaraisil.

SIIT JA SEALT

Veera Poska-Grünthal, ajalkirja "Trünu" toimetaja Stockholmis, viilib järjekordselt Kanadas, kus ta oli Toronto Eesti Naisseltsi poolt korraldatud Trünu-õhtu aukülali-seks.

Roman Tol, Toronto Eesti Mee-skooli dirigent, on "laenatud väl-ja" New Yorgi Eesti Meeskoolile seoses selle koori muusikalise pä-rastlõuna juhtimisega. Nimelt vi-gastas newyorklaste koori noor naisjuht Maaja Juhedest raskelt oma jalga ega saa juhdida harjutusi ega kontserdi. Tol on nüüd kümnud Torontoost harjutustel ja asendab Duesbergi ka kontserdil.

Stockholmi Eesti Segakoor Harri Kiiski juhtimisel esines Juhani Liivi õhtul ja äratas oma võimekusega tähelepanu, vaatamata, et koor ei ole suur (EPL-foto Lepper).

Eestlasi Soome kaugluures Jatkusöjas

Teise maailmasöja ajal tekkis öhus täiesti uus ja võimas toiming, n.n. sissilennutegevus, mis seisnes selles, et kaugluuresalgad, dessandid, sissijõugud ja muud vastupanu üksused said nendelt lennuformatsioonidelt vajalikku abi ja tuge. Surriigid rakendasid selleks tegevuseks suuri jõude, aga väikesedki riigid saavutasid mainitud sektoris nimetamisväärsed tulemused. Soome ajakiri "Rajamme vartijat" (Meie piiri valvurid) avaldas oma aprilliku numbris 1967 pika artikli "Salapärase sissilendurid", mis kirjeldab noid "sissilende" seoses peamiselt kaugluuresalkade (kaukopartiot) tegevusega vaenlase tagalas jatkusöja ajal.

Artiklis, mille autoriks on Joppe Karhunen, öeldakse:

Jatkusöda andis eeldusi lennukite kasutamiseks peastaabi (päämajaja) käsutuses olevate kaugluuresalkade transpordiks kaugele rinnete taha, samuti lendudeks üksuste täiendamiseks ja varustamiseks ja lõpuks nende äratoomiseks. Kiiresti liikuvad rinded nõudsid tõhusat kaugluure korraldamist ja transpordiks valiti ikka lennukid, nähtavasti saksilastele saadud eeskujul innustusel. Soomlased, Brewster-lendurid, said tehtavaks kaitselaste sissilend-lennukid

juba siis, kui söda Soome ja N. Lõdu vahel polnud veel puhkenudki. Salapärasus varjas algusest peale sissilendurite tegevust, mis on ka arusaadav. Oli ju kaugluuresalga saatust seotud selle eeldusega, et lendurid viivad vaenlase tagalas, kust siis mehed maabuvad. Siis jälle lennukid kiiresti öhuks ja teesklemul tagasi, et mitte maandumispaika reeta.

Toendatult kogemuste põhjal kirjutatud artiklis on rohkesti huvitavaid üksikjuhtumid seoses nende sissilendudega, milledega evakueeriti ka haavatuid. Nii võidi laukevõitlustes, nagu Viena, Anuse, Petsamo j.t. taolistel aladel haavata saanud kiiresti päästa. Näitena tuuakse meisterlendu Martti Paasonen, kes metsavõitlusterandelt päästis üksi 548 haavatut, sooritas selleks 808 lendu.

Sissilennutegevus oli õhtulast lähedalt seotud salajase raadioteenistusega. Selles seoses märgib Joppe Karhunen kolonel Hallamaad ja major Lautkari, kes teatasid n.n. "pisarraadio" (kyynelradio), mis etendas tähtsat osa partisaanide tegevuses ja millele osutati ka saksilaste poolt suurt tähelepanu.

EESTLASED SOOME KAUGLUURES

Ühe kaugluuresalga Soome jatkusöjas moodustasid eestlased. Selle kohta on vaadeldavas artiklis toodud järgmist:

Saksilased öid suvel 1943 saanud Syväri lüünapoolsele alale eestlaste moodustatud kaugluuresalga. Selle tehtavaks öi selgitada olukorda seoses Anuse kannase tagamaa mehitamise ja liikumisega. SALga juhiks öi soomlastele hästi-tuntud mees, endine maailma-meister laskmises, Lokotar. Arvati, et Luzernis a. 1939 vabapüssi alal kuldmedali võtnud meeskond öi-

nud tervestisti Lokotari-matkal kaasas. See on kinnitatama väide, aga siiski ösna loomulik oletus.

Lokotar partisaanidelt saabus palve tuua neid ära Äänise-taguseid järveid. Soome raadio-sidemehed hõlatsid saksilasi võimalikust pühniseest, kuna palves öi midagi ebamäärast ja võbrast hõngu. Saksilased saatsid siiski oma lennuki kohale, mis jäi aga kadunuks. Mingit selgitust pole hämaruse peidus juhtumust kunagi saadud. Kuid oletati, et kohaleöjundud lennuk langes vene hävitajate öhvriks.

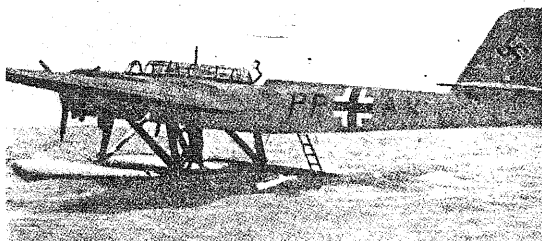
Lokotarilt tuli ösna sünnus. Nöüd kirjutati meeste äratoomisega. Saksilased pöörduisid soomlaste poolt, öide kindlad, et soome kogunenud sissilendurid seilgitavad asja paremini. Pärast ühikust nõutemist andis soome juhtkond oma nõusoleku ja leitnant Ukä Lemming sai ölesande endale.

ÖIGE MEES LENNUKS

Ukä Lemming jutustab ise järgmist:

— Juulikuul neljandal 1943 öi minu sünnipäev. Poeg Os i öi tulnud mind Kontiolahele tervitama ja meele kavatsemine minna öhtul Ontolasse. Minu abikaasa töötas seal-se sõduritekodus. Kui rüetustin minekkuks, tuli minu juure major Malinen, pani käe sõbralikult öiale ja öttles: "Sina, Ukä, öled öige mees selleks lennukis, millest sinule justustan täpemat öksuse".

Sinna siis jäidki unistused sünnipäeva veetmiseks. Öhtlesin pojale hüvasti ja ronisin Heinkel-115-se. Meeskonnaks valislin telegrafist-seersandi Rinteeni ja kuuliplidur-kaparali Väistö. Lennuk, mille norra lendurid ölid a. 1940 tuonud oma pagutööks Soome, öi mehaanik Tuomise hooldamise töttu erakordne õnnis korras. Öksuse saabusime tavavalises korras. Ei osanud aimata midagi tavallisest erinevat, kui major Into

Eesti kuldmedali-meeskond vabapüssi alal 1939 Luzernis. Pilt on võetud Helsingi sadamas enne söda. Teine paremalt G. Lokotar, saatustliku kaugluureretke juht. Soome ajakirjas küsitakse: Kas need mehed elavad veel või ei? All: Heinkel-115 öi sissilendurite tähtsaim liiklusvahend kaugluuresalkade toimetamiseks vaenlase tagalasse.

Kousmanen, alati valkne mees, palus meid endaga koos sauna. Oma ölesande pidin teostama öösel. Saun öi tšis sisse, kes öid parajasti valmistumas retkele. Lava öi meestest lausa tungil. Meisterlendu Topi Parikaa öi transportlennu ja innuka lellimehena küllus ta minu ja Kuosmaneneni vahele. Jutlesime kiindunult sissilendudele kaasnevaist öhtudest, kui lava langes äkki raskastades ölekorratuse all pörandale. Meele on jäänud öhe rahuliku sissi tögamine: "Viimaks veel see mele major öpikpi lemdama!"

Öö hämaruses eraldusime öksteisest. Topi siirdus oma suunda ja mina oma. Möttes öi midagi kahtlast ja seötöttu jätsin uuri ja rahakoti öksuse — midugi määruste kohaselt. Aga öid need varem kaasa teinud mõnegi retke.

Lend siirdus Äänise keskkohtalt otse itta. Lennata tuli öle 100 km. Tim öi kõigiti sobiv. Valitsin Äänise idaranna öletuskohaks kahe küla valise öhtiranniku. Kontrollisim oma lennuplaani: nöüd öi täpselt 100 km järle ja lennuauund öige. Hoidsin tehtava end teada. Karm tühimaa laius ömberriigi. Vaene ja lohutu soo- ja rabamaastik jäi mele taha kilomeeter kilomeetri järle. Tundsin oma sisimas jäist külma, aga ölin siiski rõõmus, et saan tuua partisaanid pisut paremaleis öludesse.

MÄRKITULED VALES JÄRJESTUSES

— Sattusin just ögele järvele. Suveöö koidikul ölid nähtavad öged märktuled. Vähendasin kiirust ja Heinkel laskus vaiksest järve tühinele pinnale. Suundusin rannikule lähemale ja pidasin silmas tähelepanelikult sisside viimast viidet, mis nad varem lähetasid. Ent siis märkaslin äkki, et märktuled ölid vales järjestuses. Ömeti

ölin need näinud öhusit öiges järjelise meid endaga koos sauna. Oma ölesande pidin teostama öösel.

Andsin teisele mootorile täiskäigu ja öritasin ägedasti käänta lennukit tagasi. Ja samal hetkel hakkas sadama kuule mele ömber, nii et vesi rabises nagu raheööo langes müristamise ajal. Lasud tabasid lennukit keret ja kandepindu. Sain öiduki kuidagi taandumissuunda ja andsin täisgaasi, kuigi leegid "limpsasid" juba teist mootorit.

Haavatud Heinkel paiskus öhuks, armetult rappudes. Teadsin, et ölkord on lootusetu, aga ei tahtnud ka ilma võitlusest jääda pühniseesse. Teadsin, et ölin lennanud võrku. Ölin selles täiesti teadik. Oma imestuses pääsime siiski pöörasest suundmaandumund põlvast lennukist. Kerest päästisime leegi kummipäadi, millega öletasime lähedase järve ja jooksime silis kogu hommikupoolse öö. Kõik öli siiski asjata. Ölime sattunud öö-mehelise vene luuresalga lähedusse. Kuulidus range venekeelne komando: "Seis, käd öles!"

LOKOTAR LANGES VANGI

Artikli autor Joppe Karhunen ötleb:

— Nägin hiljem — nöüd juba kapten Yrjö Lemmingut, kes naabis sõprade seltsis sõjavangist jõulu 1944. Kas Lokotar öi tegutsenud venelastega koos või ei — on küsimus, millele ei tea vastata. Minu arvates on selline väide kattaeta, sest soomlaste poolle võideldud Eesti pataljon näitas hoopis teistsugust vaimu. Ja mis põhjusel pididki valitkuskurid ja eesti öhvitsid muutuma venelaste käsitslasteks? Minu arvamise järji öi selle kõige taga ainult sundolukord: Lokotar öi oma meestega langenud vang. Muud kommentaarid öleksid ölearused. (EPL/Mr).

Göteborgis toimub "Kirjandus-keskpäev"

Eslinduse Göteborgi öldkogu kultuurtoimkonna, E.K. Göteborgi osakond, eesti Kultuurikomitee ja G.E. Selts korraldavad öhtselt kirjandusliku keskpäeva-örituse, millega öhtistatakse kahe kirjanike — Arvo Mägi ja Valev Uibopuu — öö.a. sünnipäeva.

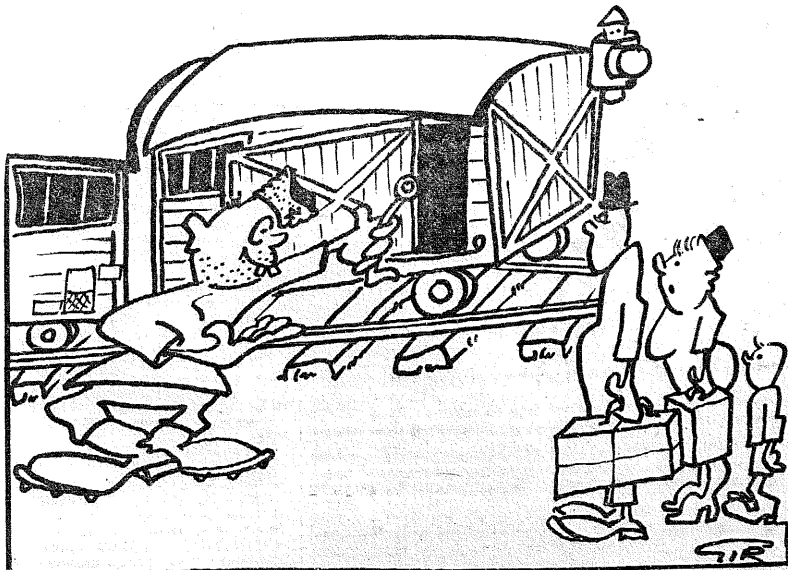
Öritus toimub pühapäeval, 28. oktoobril, algusega kell 13. Kristiine koguduse mõnuses ruumides, Götgatan 15 (sosseminek Gumpelli raamatukaupluse kõrvalt) ja selle kavas on sõnalisi ja muusikalist ettekandeid.

Ülevaade juubilaride loomingust

Arvo Mägi esitab öhe proosapala oma loomingust, Helgi Lausen deklameerib Arvo Mägi luuletusi ja Göteborgi Näitering liige Peeter Koger öleb Valev Uibopuu novelli "Höberebane".

Muusikalisel osas on kaastegevad Göteborgi Eesti Algkooli lauluansambel Eero Tarjuse juhatusel ja Göteborgi Eesti Naiskoor Harry Trausi juhatusel.

Kirjanduslikust koosviibimisest osavött maksab 6 krooni, öpilaste ja pensionäridele 3 krooni, kuna G.E. Algkooli öpilastele on sisse-minek tasuta.

Tallinnas ilmuv "Öhtuleht" teatab oma esiküljel, et Kremi pakub priisöittu Siberisse. — Vana laul uue viisi peal.

Georg Westenberg, Wiiralti kunstikolleege ja isiklikke sõpru, jutustas oma mälestusi suurest graafikust (därmine vasakul) tema mälestusnäitusel (EPL-foto Lepper)

Wiiralti mälestusnäitus

5. oktoobril avati Eduard Wiiralti mälestusnäitus Valis-Eesti galeris, mis on jälle tagasi oma vanas kohas Lilla Nygatan 8. Kunstnik Westenberg ajas juttu ühistest aegadest koos Wiiraltiga, kus nad olid kaasa tegemas nii sõjaaegseid kraavikaevamis- kui ka kindrasmäevarikaid pögenemiseid.

Meie kunstipublik tundub olevat kaunis blaseerunud, nii et kunstimälestuste avamiseks tuleb vähem asjahuvilisi kui vaks oodata. Nii oli Jõesaare suure näitusega (mida küll vahepeal usna palju külastati), nii ka Wiiralti avalinuks.

Muidugi, kui iatguhel on oma paar või rohkemgi Wiiraltit kodus, mis neist siis mujale vaatama minna! Kaldun peagu neile õiguse andma, kes vaidavad, et jõukus ja kultuurihuvi on pöördvõrdelises olenevuses.

Muidugi oli sellelgi näitusel nähtud ja üldtuntu lehti. Peale nende oli aga üllataval kombel hulgaliselt selliseid töid, mille kohta kunstniku kaasaegsed kolleegidki ütlesid, et nad neid esmakordselt näevad. (näit. Akt, akvatinta, 1926).

Varasemale tööd hulk ka kuuluvad Autoportree ja Tantsijad, (linnool), mõlemad aastast 1920. 1926-nadast aastast on kolm äratõmbet teinud Natüürmorte, mis

on puugravüür (mitte puulõige!). Huvitav ja vähe nähtud leht on Ema (värviline puugravüür), kus kunstnik on juurde kirjutanud, et see on kasitsi koloreeritud.

Peale selle on näitusel mitu mõtluülat, millelised ka just Iga päev ei näe. Viimastest tõstaksin eriti välja Kaks pead, 1931, mille naisenaod on kui marmorisse raiutud; tahaks neid kõige siltada. Selles maalimis avaldub küll eriliselt Wiiralti modelleerimisanne ja skulptoril eriharidus.

Asjale tuleb ka kasuks, et maal on hoitud ühesainsas (punases) toonis. Sest Wiiralt on suurepärase kujundaja must-valges meele kunstis anulaadne proffil, ent koloriit ta tugevamalt külgedel hulka ei kuulu. Haruldusena võiksime mainida ka joonistusi (Istuv naine, Istuv akt).

Peale paljude vähenähtud tööd oli näitusel veel teisendeld ta tuntud motiividel. Näit. Kaamelipea kuivnõela ja akvatinta tehnikas. Meile tuttav kaamel on puulõige heledam-heledamal põhjal. Ja ikka jälle uuesti võib imetleda Wiiralti õhkorra Marrakeshi maastikku, väheste joontega antud Puumat ja pantriit (kuivnõel ja ofort), Kunstnik M. Baeri portreed (eriti nr. 18, see peaga tahapoole ja imeliselt ekspressiivsete kätega) või ta haruldast individuaalsete nägudega lõividera.

Samuti tunneme austust ja tööarmastust ja püsivust vastu ta Istuv daam, mis on vaevanõudvas mezzotinto tehnikas. (Muide on meie tuntud graafikult Saleme Trei hvi tundnud just selle aegahõlvava tehnikaga vastu). Ja kes on Wiiralti mondaänne külje imetleja, see leiab sellel näitusel peale Mon Paris' nii Kabaree kui Põrgu, Haaremi ja Absindijoojad.

Wiiralt on tõotanud mitmesuguseid graafiliste tehnikatega, ta on neid ühendanud, kombineerinud ja individualiseerinud (näit. linnooliõige sügavtrükk). Talle on alati faktuur, s.t. teatavale tehnikale

kuuluvat omapära võimalused olnud. Ta on ikka olnud "materjal" otsingul — "recherche de la matière", nagu ta seda nimetab.

Ta arvas, et alati ei ole tähtis "mida", vaid beegi tähtsam võib olla "kuidas". Selles on tal kindlasti õigus, sest "Ideed", "ilus mõte" võib mõnikord olla igal meist suurel, väljendades, sellele vormi anda suudab ainult kunstnik.

Näitus jääb avatuks 17. oktoobrini. Ainult Juhatajate läbi ilusa vanalinnas ja astuge hetkeks Wiiralti rikkas maailma, mis on ääris elu ja tööd.

EEVIEND

Eestlase usaldus-ülesanne

NEW YORK (VES) — Usaldus-ülesanne rahvusvahelise röntgeni- no sümpoosioni korraldamiseks, mis toimub oktoobri keskkel Hispaania pealinnas Madridis, langes Florida ülikooli röntgenoloogiga professorile Jüri Kandelale.

Dr. J. Kaude on ühtlasi kutsunud esimeheks sellele sümpoosionile, et juhataja ümarguse-laua konverentsi seoses kiirteuskimustega. Sümpoosioni teostamiseks ka läbi vaatusi röntgenikino menetlustega. Konverentsile on ta kutsunud esinema tuntumaid röntgenoloogide USA-st, Inglismaalt, Hollandist, Saksamaalt ja Soomest. Sümpoosioni lõppemisel esineb ta ise kahe ettekandega Madridis. Üks ettekandega käsitleb küsimust, kuidas parandada elektrooniliste menetlustega diagnostilist informatsiooni südame läbivaatuse puhul. Teine ettekandega on kõhu süljäärme vähi ja põletiku röntgenidiagnostikast.

Göteborgi Näiteringi sügispidu 10. novembril

GÖTEBORG — Oleme traditsioonidega rahvas. Me ükenes ei kaitses ega säilita isasade traditsioone. Me loome ka uusi ja säilitame neid. Nagu teeb seda näiteks Göteborgi E.S. Näitering. Aastast kümme või enam tagasi hakkas ta korraldama n.n. "Sügisrevüüsid". Iga aasta novembril. Ja neid jätkatakse. Ka sel aastal. Laupäeval, 10. novembril toimub see Games-tadeni rahvajammas. Jah, traditsiooniliselt on "sügisrevüü" alati nendes ruumides korraldatud.

Mida see tänavune revüü siis pakub? Ikka kirevat kava. Sõnas, muusikas, tantsus, ütleb Näiteringi esimees Heino Evert.

Ja Arnold Sirkeli juhendamisel ja juhtimisega?

— Teadagi, Sirkel aitab kaasa. Noudajana. Või juhendajana. Aga mitte juhtijana. Sirkel arvates peame ise juhtima. See tähendab: igaüks ise. Ja kollektiivset seal, kus tarvis. Aga tegelikult seda kollektiivsus polegi. Sest suurema

ansambli esinemine puudub meie kavas. Väljaarvatud meeste laulu-sektett ja laulurühm "Lemmikud".

— Kava algab kell 7 õhtul proloogiga, milleks on lüüetus aastae-gadest. Selle esitab Rudolf Randma. Siis lauluetekandekend seksteit, nagu juba üteldud. Sketsid. Neld on kavas neli tükki. Charleston tilaristat.

Laule "Lemmikuil". Hili valts. Selle esitab Helju Broberg-Heino Paatmann. Lõõtspilliga esineb ka kaastab Helmi Raik. Ja nii edasi. Nõnda oleks kava üldjoontes. Detallid selguvad kohapeal.

Ja Näiteringi tegelaskond on pea kogu koosseisus rakendatud. Teadustajat seekord ei ole, aga selle asemel on esinemiste vahel muusikaline side. Kavale järgneb, iseenesest mõista, tants kõigile. Ja muidugi — ega einelaudki puudu.

Nii et tuleb korralik sügispidu: 10. novembril?

— Kahtlemata! Ütleb Näiteringi esimees. (EPL/Mr).

Saare-Lääne piiskopkond ja reformatsioon

Katoliku ajal jagunes Eestimaa kolme — Tallinna, Tartu ja Saare-Lääne piiskopkonda. Kogudusi teenisid eesti keelt mittevaidajad või seda puudulikuks valdavalt preestrid ja jumalateenistusi peeti ladina keeles. Valmuliku puuduliku keeleoskuse tõttu jäi nende töö rohkelt määralt viljatuks, millega võime tutvuda vaadeldes Saare-Lääne piiskopkonna lõppereid.

Sellesse piiskopkonda kuulus Saaremaa, Hiiumaa, Vormsi ja Läänemaa manner. Katoliku aja lõpu juhtusid siin teineteise järele teenima piiskopid Johannes III Orgies, ka Orgases nimetud, 1491-1515 ja Johannes IV Kievel (Kyevel) 1516-1527, mõlemad pärit Lihivimaalt.

Orgiesest teatakse, et ta olnud enne piiskopiks saamist 20 aastat Saaremaa kiriku dekaaniks. Oma ametisolekul viisiteeritud ta energiliselt oma piiskopkonna kogudusi, et tundma õppida nende valmulike tegevust kui ka rahvast. Talle selgus, et austatakse ikka veel Taarat, pikset, nilsi, pühi kive ja puid.

Piiskop nõudis 1536 preestritel nende korralduste elukommete korral hoolitsat tööd ja rahvale eriti Meie isa, Ave Maria palve ja usutunnistuse seletamist ja õpetamist eesti keeles. Samuti soovis kõik 10 kasku selgeks õppima ja iga perekonna usuliste teadmiste eest tehti vastutavaks selle peremehe.

Igal 18 aastat vanaks saanud npeel tuleb juba vähemalt kord aastas, nimelt ülestõusmisepühil armulaual käia. Pihil võib koguni viitsahirmuga kümne kasku tundmist nõuda.

Orgiese ajal on vaesed veel oma surnud põlule matnud, mille tõttu ta keelab sakramentide eest maksu võtmise, lubades võtta ainult vabatahtlikke annetusi.

Orgiesest on säilinud tema vapp Käina kiriku torni all oleva portaali ja Martna kiriku kulgukse kohal.

1513 vallis juba ealt vana Orgies oma koadjutoriks Kieveli. Pärast Orgiese surma 1515 sai Kieveli piiskopiks. Ta osutus oma eelkäijast mõneti energilisemaks, püüdes vaimlise ja kõbelise taseme korral tõsta ka oma kirikute majanduslikku taset. Sel ajal oli maad võtmaks ka juba luterlik reformatsioon, mille vastu ta püüdis rasakaahukat võitlust pida.

Kyevelist kirjutab Rudolf Reinaru oma kodusaare kogutuses "Saaremaa raamatu" 67.-68.lk. järgmist:

Johannes IV Kyevel oli hariduselt magister. Ta oli esmalt Tartu ja Saaremaa toomherra. Ta pidas 23. juunil 1517 Kuressaare Laurentsiuse kirikus kleeerikute sõnodi: Säilinud kutsikirjas sellele sõnodi teotab ta sel sõnodi lgaude üle anda koguduselikkete täieku ja seaduspärase õpetamise kava, ära tundes, et seesuguse kava puudumine teeb harva õpetuse viljatuks.

Uueks nõudeks oli ka see, et kiriku inventari ja varanduse kohta tuleb raamatut pida.

Eriti hoolas ja suurejooneline oli Kyeveli kirikuvisitatsioonile pühendatud tegevus. Tema omad on meie vanimad säilinud visitatsiooniprotokollid.

1518 pidas ta Kuressaare sõnodaalhoit, et lahendada kiriku tularisid majanduslikke küsimusi. 1519 katku puhkemisel tuli Kyevel järele Saaremaale, kus ta visitatsioonile peale kulutatud aja kokkuholdmise mõttes nõudis preestritel juba ette teatid kiriku inventari ja varanduse kohta.

1520 on ta mõnd Saaremaa kogudust ise viisiteeritud. 1522.a. viidi visitatsioon saartel lõpule. Säilinud on sellest aastast visitatsiooniprotokollid Pühalepas, Käinas, ansekülas, Kihelkonna piiskopkonnas, Kihelkonna orduosas, Kärlas, Kaar-

1520 avaldab Kyevel rahulolemist oma reformitöö tagajärgedega Saaremaa piiskopkonnas. Valmulik kude suhtes, kes pühapäevi ja pühade rahvakeelse jutustavad ja ka muidu ametitegevuses hoolsad on."

Kyevel suri 1527 Haapsalus ja on ka sinna maetud.

Raskused, millega tutvumine katoliku kiriku ajal, kestisid veel ka luterluse tulekul ja kaua pärast sedagi. Kuna Eesti oli siis Rootsi valduses nimetatil eestimaa esimeseks luterlikuks piiskopiks senine Turu piiskop Peeter Folling, kes aga silaasumise aastal 1535 suri.

Tema järglaseks sai ja püsis stin 1584-1596 Soomest tulnud Kristian Agricola. Rahvas jäi kaua veel surnute ülestõusmist eitajaks, nõidadel ja hites ohverdumistelt abitsijaks. Kirikuskäimine, eriti suvit, tehti talupoegadele kohustuslikuks, mille juures ühel pühapäeval korraldati jumalateenistust peremeestele ja suulaeste, teiselt pühapäevale perenaistele, ümmardajatele ja 6-7.a. vanustele lastele.

Kirikus mittekäimist karistati rahaträhviga. Sellised andmed pärinevad Läänemaalist Karuse kogudusest, kuid võime arvata, et ka saartel need olid samasugused.

On teada, et esimesed luterluse kirikuõpetajad on ametisse astunud Kaarmas 1522, Kihelkonnal 1593, Kuressaares ja Kärlas 1574, Käinas 1532 ja Pühalepas 1528. Luterluse vastuvõtmisele sõltus vastava kihelkonna mõniküsi või mõniküsi suvast, kuna Volmari maapäev andis 1564 valitsevale seisuile usu asjus vabalt toimimise õiguse, et kelle maa, selle usk.

Piiskop Agricola ajal raskendab kirikuelu asjaolu, et õpetajate hulgas on joodikuid, on isegi neld, kellel ei ole amukestki raamatut ega valmistat kunagi oma jutust ette. Lihula õpetaja kaob kodusist viisitaatori saabumise eel õigustades oma sammu asjaoluja, et ta oma 30 aastase ametipidamise ajal õpetajana sellel maal ei ole midagi kuulnud visitatsioonist ega viisitaatoreist.

Selline kiriklikult laostunud olek valitseb ajajal, mil 1527, saadab Rootsi kuningas Gustaf II Adolf viisiteerima eestimaa kogudusi Västerås piiskopi Johannes Rudbecki kuse, kel õnnestub lõpuks siin mõneti korda luua.

ELMAR VRAGER

METSAKODU UUDISMAA

Kohalikku elu

STOCKHOLM

Lastesed kalendab tegevust

Meil on hea meel teatada, et Stockholmis Eesti Lastesed alavanend võimalus oma tegevust lastedada. Varemalt töötas lastedek toim tundi päevas, kuid nüüd käib tegevus viis tundi päevas: äripäeviti kell 08.30-13.00 ning laupäeviti kell 10.00-13.00. Seega saudame veelgi paremini vastutulu lastevanemate soovidele.

Osavõttumaks on väga soodne — vaid k 0 l m krooni päevas, ehk 66 krooni kuus. Hetkel on meil veel mõnede laste võimalik kohta pakkuada.

Lastesed juurde oleme ka moodustanud pedagoogilise eesti keeleõppimise grupi, kus eesti keelt mitte valdavatele lastele osutatakse eriliselt tähelepanu.

Stockholmis Eesti Lastesed võtab vastu lapsi vanuses 3-6 aastat. Lahemast informatsiooni on võimalik saada lasteseda telefonil: 20 50 91 (lasteseda juhataja Erna Klemmer).

Kuninga tänu

Kuningas Carl XVI Gustaf on saatnud Eesti Komiteele isikliku allkirjaga tänukirja tema vanaisa, kuningas Gustaf VI Adolphi haiale asetatud pärja puhul.

Meist lahkus meie kallis unustamata ema ja vanaema

Edele Elisabeth Horn

Sünd. 8. 12. 1900 Eestis
Surn. 9. 10. 1973 Stockholmis

Sügavas leinas

VIRVE ja HANS
perekondadega

Kullerkupud, jaanililled
Ema haua õitsegu
Tähesära, päiksehilgus
Kallist kalmu ehtigu.

Matusetalitus toimub esmaspäeval, 22. oktoobril kell 13.30 Jakobi kirikus.

Armast

Edele Elisabeth Horn'i

mälestavad kurbuses

PIA
HARRY
ANNE

Kallist

Edele Horn'i

mälestavad leinas

LY, GUNNAR ja JÜRI
ELVE, BERT ja MARIE

Puhka rahus Memm!

Meie hulgast lahkunud armast

Edele Horn'i

mälestavad leinas

JAAN KIBAL
perekonnaga
HELMILELGUS
JOHANNES LUVAMEES
abikaasaga
ROBERT MERIMAA
abikaasaga
RICHARD MESI
abikaasaga
JOHAN PARVEL
abikaasaga
HERBERT RUBERG
perekonnaga

Meie unustamata ema, vanaema ja vanavanaema

Adele Lemm

N-na ilves

Sünd. 5.6.1889 Tallinnas
Surn. 13.10.1973 Stockholmis

pidi meist nüüd lahkuma.

ASTRA ja SENTA
JUTA
Mikael, Thomas, Mattias
CHRISTINA ja OLLE
Anna

Matusetalitus toimub laupäeval, 20. okt. kl. 13 Jakobi kirikus.

Leinateated

Lõuna-Aafrikas suri 2. septembril dr. rer. pol. Endel Muna, sünd. 3. veebruaril 1902 Vana-Kuustes.

Nissas, Prantsusmaal, suri 30. juunil Helmuth Kalla, sünd. 2. nov. 1912 Tallinnas. Kadunu teenis 17 aastat Prantsuse võõrlegionis, kus ta muide tegi läbi sõja Indo-Hiinas prantsuse vägedes. Ta oli väärastatud kahe kõrge vahvuse-aumärgiga.

Meile kõikidele armast

Alma Kõvamees't

mälestavad sügavas kurbuses

JOHANNA ja AUGUST
SCHMIDT

ERIK SCHMIDT
perekonnaga

Üks meist on lahkunud!

Armast

Alma Kõvamees't

mälestavad leinas

MILDA ja PAUL
HERODES

Avaldame südamlukku kaastunnet kapten Mihkel Kõvamehele tema abikaasa

Alma

surma puhul.

LUISE ja HERMAN
LIHKANE

Kõiki, kes minu armsa poja ja meie venna

Edgar Pahverk'i

surma puhul meie kaastunnet avaldame ja muldasängitamisel tema mälestust rohketega pargade ning lilledega austasid, palume vastu võtta meie südamlukku tänu.

EMA
ÕED ja VENNA

Tampere püstitas Kalevala-monumendi

TAMPERE (EPL) — Pühapäeval, 30. septembril avati Tampere selle aasta Tampere Päeva pidustuste raamides Kalevala mälestussammas, mille asukohaks on Kalevala kiriku ees olev avar muurvälgak. Mälestussammas on valatud vaske kujur Terho Sakki kavandi järgi ja selle nimeks on "Ensimmäinen runo".

Seega on kunstnik saanud Kalevala-monumendi idee eepose esimesest loost, mis kirjeldab maailma sündis kardimuna lohkemiseest. On loomulik, et need eestlased, kes kunagi satuvad Tamperele, ei jätka Kalevala-monumendi külastamata, sest Kalevala-eepos on ju meie Klavipoja lähim hõlm. Veel enam: eesti tuntud kirjandusteadlase ja folkloristi August Annisti sulest ilmus 40-ndal aastal soomekeelne teos "Kalevala taideeeksenä", mis sisaldab uusi vaatekohti Kalevala uurimuses ja on leidnud seetõttu teadlaste poolt suurt tähelepanu.

Kalevala-monumendi püstitamiseks võeti seisukoht juba ligi 40 aastat tagasi. A. 1935, mil pühitseti Kalevala 100-aasta-juubelit, on ühtlasi Tampere linnavalitsuse protokolli: "Meie muistsete eelised valmiste jõu väljendajana ja Soome hõimu seni uurimata ajajärkude n.ä. sümbolise kujutajana on Kalevala tähendus alulaadne ja selle mõju soome rahva valmiste ergutajana ja rikastajana võrdlematu".

Kalevala-monumendi, esimese taolise Soomes, avas Tampere linnavalitsuse juhtaja, peatoimetaja Vilho Holme, kes märkis m.s., et Kalevala-pidustuste koosseisul, veebruaris 1935, määrati 100 000 marka monumendi aluskapitaliks. Sügisel 1954, mil pühitseti Tampere 185-aastast sünnipäeva, suurendati seda summat 6 milj. margani. Esmärgiks oli, et järgnevalle põlvkondadele talletatav kunstiteos rahvuseepose mälestuseks peab oma mõõtmetelt olema monumentaalne ja tänapäeva soovide ning arusaamade kohane.

Peatoimetaja kõnest selgus veel, et monumendi kavandi saamiseks

korraldati võistlus, millest võitis osa 51 kujurit. Võitis Terho Sakki. Tulenus on täielikult õnnestunud. Selles on kõik ühesmeelsed. "Võitme kõik üheskoos tõdeda, kuidas nüüdisaja kunstilooming ja meie rahva kunagist aega iseloomustav teos ulatavad siin üksteisele kätte" ütles kõneleja.

Oma kujult on monument, mille kõrgus 5,5 m, maksimaalne laius 8 m ja raskus 10 tonni, ülespoole pürgiv, avarduv ja rütmiline, mis erineb suu suhtes senistest skulptuuritavadest.

Peatoimetaja soovis lõpuks, et monument kujuneks sillaks mõeldud sugupõlvade ja uute põlvkondade vahel. "Meie rahvuseepose vaimu kohaselt tähistagu see kunstiteos armastust isamaa, loojate ja lauljate vastu." (EPL/MR).

Araabia...

Algus lk. 1

Israeli avaldas esimest korda andmeid oma kaotuste kohta. Märgitakse, et kaheksa päeva on Israeli kaotanud 630 meest langenutena, neist üks kindral. Egiptus väidab, et andmed ei vasta tõele, nende arvustuste kohaselt peaks ainuüksi Sinaid rindel kaotus olema vähemalt tuhat langenut. Lisanduksid ohvrid Süürias.

Israeli peaminister Golda Meir märkis oma kõnes Israeli rahvale, et Israellil tegelikult poleks midagi selle vastu luua vaherahu ja istuda konverentsilaua taha. Ta toonitas, et Israeli pole seda sõda alustanud ja et tegemist on enesekaitsega. Tänu kuue-päeva-sõjas saavutatud puhvertoonidele on õnnestunud tõhusat vastupanu osutada, muidu oleks olukord olud katastrofaalne. Sellega peab arvustama ka tulevastel läbirääkimistel — Israeli vajab julgeolekutsoone.

Kaitseminister Moshe Dayan aga märgib, et praegusel momendil ei saa vaherahukitsimus tulla kõne alla. "Sõda läheb hästi".

Diplomaatilistest ringkondadest Washingtonis öeldakse, et USA ja Sovjetli esitavad ühise rahutepaneku. See tähendaks eeskätt vaherahu, kusjuures väed jääksid paigale sinna, kus nad momendil on. Nii jääks Egiptuse kätte kogu vallutatud Süessi kanali idapoolne tsoon.

Kuid USA asendab ka suuri- ma teenõllikusega Israeli kaotusi lennukite ja muu relvastuse alal. USA nimelt ei soovi- vat, et araabia kallaletung se- gaks jõudude tasakaalu. Dip- lomaatilisi sekeldusi Sovjetiga ei tohiks esineda, kuna N. Liit ise varustab araabia riike sõja- lise materjaliga.

Paljud välisvaatlejad ütlevad, et araablased ähvardas USA ja Lääne-Euroopa suunas, mis eeldab õlikraanide kinnikeer- ramist, on pikemas perspekti- vis relv, mis tabab araablasi endid rohkem. Seda oli näha konflikt- i ajal 1956, kusjuures mõne aja pärast selgus, et õlitootvad araabia maad vajasis vahutut- t rohkem kui midagi muud. Mis- peale oli taas hakkas voolama.

Kui esineb surmajuhtum

Konsulteerige suurima usaldusega matusebürood

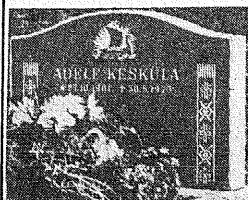
Thure Söderquist
Begravnings &
Eldbegränselsebyrå

Mariatorget 1
116 48 STOCKHOLM
Tel. 44 80 07, 44 80 98

Eriala:

Eestikombelised
matusetalitused
Õöpäevane valvekord

Hauakivi tööd eestlastele

Heino Raudsepp — Mändags- vägen 44, 123 60 Farsta, tel. 08/ 94 21 77

Keskealine mees soovib

tutvust

daamidega. Vast. "Sügis" all EPL, Box 667, 101 29 Stock- holm 1.

Misugust lõbu nad tundsid

ISAAC ASIMOV

Tol õhtul Margie isegi kandis selle päevikusse. 2155. aasta 17. mai leheküljele kirjutas ta: «Täna leidis Tommy teelise raamatut!»

See oli väga vana raamat. Margie vanaisa julgustas kord, et kui ta oli väike poiss, oli tema vanaisa rääkinud, et kunagi oli aeg, mil kõik lood frükiti paberile.

Nad keerasid kollaseid kortsunud lehekülgi ning ääretult lõbus oli lugeda sõnu, mis seisis paigal, selle asemel, et — nagu te teate — libiseda mööda ekraani. Ja kui nad keerasid lehekülje tagasi, seisis sellel samad sõnad, mida nad olid juba kord lugenud.

«Näe,» ütles Tommy, «mäherdune raiskamine. Läbilõetud raamat tuleb nähtavasti ära visata. Meie televisioori-ekraanil on kindlasti olnud miljonid raamatuid, aga ekraan kõlbab veel paljude jaoks. Seda ma ei viskaks minema.»

«Mina ka mitte,» nõustus Margie. Ta oli ühetekstikümnene ega olnud näinud veel nii palju teleraamatuid kui Tommy. Poiss oli kolmetekstikümnene.

Margie küsis: «Kust sa selle leidsid?» «Oma majast.» Ringi vaatamata näitas poiss käega, sest oli lugemisega emi-tis. «Pööningult.»

«Millist see räägib?»

«Koolist.»

Margie oli nõrkinud. «Koolist? Mida saab kirjutada koolist? Ma vihkan kooli.» Margie oli alati kooli vihanud, kuid nüüd vihkas ta seda rohkem kui kunagi

varem. Mehaaniline õpetaja andis talle geograafias ühe kontrolltöö teise järele ja tüdruk vastas järjest halvemini, kuni ema oli kurvalt pead vangutanud ja kutsunud rajooniinspektori.

Punase näoga väike ümarik rajooni-inspektor tõi kaasa terve kastitäie juht-mete ja skaaladega instrumente. Ta naeratas tüdrukule ning andis talle õuna, seejärel aga võttis õpetaja koost lahti. Margie lootis, et inspektor ei oska õpetajat uuesti kokku panna, kuid ta suutis seda liigagi hästi. Umbes tunni aja pärast oli see jälle koos, suur, must ja inetu, laia ekraaniga, millele ilmusid kõik õppetükid ja küsimused. See pol-nudki veel kõige hullem. Palju rohkem vihkas ta pilu, kuhu pidi pistma koduste ülesannete lahendused ja kontrolltöö-lehed, ning mehaaniline õpetaja pani viivitamatult hinde. Vastused tuli alati kirjutada perfokoodis, mida teda sun-niti õppima, kui ta oli kuueaastane.

Inspektor naeratas ja silistas tüdruku pead. Ta ütles emale: «See ei ole tüd-

ruku süü, mrs. Jones. Mulle näib, et geograafiasektor käis ette. Seda juhtub mõnikord. Ma keerasin ta tagasi küm-ne-aastaste keskmisele tasemele. Lapse üldine edasijõudmine on muide täiesti rahuldav.» Ja ta silistas veel kord Mar-gie pead.

Margie oli pettunud. Ta lootis, et õpetaja viiakse hoopis minema. Tommy õpetaja viidi kord peaaegu terveks kuuks ära ajaloooskatori täieliku läbi-põlemise pärast.

Seepärast ütleski ta Tommyle: «Miks peaks üldse koolist kirjutatama?»

Tommy vaatas tüdrukut äärmiselt üle-olevalt. «See ei ole niisugune kool nagu meil, sa rumal. See on vana moodi kool, nagu oli sadu ja sadu aastaid tagasi.» Ja ta lisas hoolikalt hääldades: «Sajandeid tagasi.»

Margie solvus: «Ma ei tea, missugu-ne oli kool tol ajal.» Ta luges natuke aega üle poisi öla ja ütles siis: «Neil oli ikkagi õpetaja.»

«Loomulikult oli neil õpetaja, kuid see polnud mehaaniline, vaid inimene.» «Inimene. Kuidas võib inimene olla õpetaja.»

«Ta rääkis poistele ja tüdrukutele igasuguseid asju, andis neile koduseid ülesandeid ja küsis neid.» «Inimene pole küllalt tark.»

«Kindlasti on. Minu isa teab sama palju kui mu õpetaja.»

«Ta ei või nii palju teada. Inimene ei tea nii palju kui õpetaja.»

«Vannun, ta teab kindlasti sama pal-ju.»

Margie ei osanud teise väiteid ümber lükata. Ta torises: «Ma ei taha, et me majas oleks võõras mees, kes mind õpetaks.»

Tommy tõmbus naerust kõverasse. «Sa ei tea midagi, Margie. Õpetajad ei elanud kodudes. Nende jaoks tehti eriline hoone ja kõik lapsed käisid seal koos.»

«Ja kõik lapsed õppisid ühte ja sa-ma?»

«Kindlasti, kui nad olid ühevanused.»

«Minu ema aga ütleb, et õpetaja peab olema kohandatud selle poisi või tüdruku ajule, keda ta õpetab. Iga iäst tuleb õpetada erinevalt.»

«Just seda ei teinud nad tol ajal. Kui sulle ei meeldi, ära siis loe seda raamatut.»

«Ma ei ütelnud, et see mulle ei meeldi,» vastas Margie kiiresti. Ta tah-tis lugeda naljakatest koolidest.

Neil polnud veel poollit läbi, kui Margie ema hüüdis: «Margie! Koolil!» Margie tõstis pea. «Vara veel, ema.» «Kohe,» ütles mrs. Jones. «Ja Tommyl võib-olla on ka juba aeg.»

Margie ütles Tommyle: «Võin ma pärast kooli veel koos sinuga raamatut lugeda?»

«Võib-olla,» vastas poiss mitte just eriti viisakalt. Ta sammus vilistades mi-nema, vana tolmunud raamat kaenla all.

Margie läks oma koolituppa. See asus tema magamistoa kõrval, ning mehaaniline õpetaja oli kohal ja ootas. Ta ootas seal iga päev täpselt samal ajal, välja arvatud laupäeval ja pühapäeval, sest Margie ema arvases õpivad väike-sed tüdrukud paremini, tehes seda kind-latel kellaagadel.

Ekraan helendas ja sealt kuulus: «Tä-nases matemaatikatunnis õpime liht-murdude liitmist. Palun eilsed kodused ülesanded pilusse lasta.»

Margie tegi seda ohates. Ta mõttas vanadele koolidele, mis olid siis, kui tema vanaisa vanaisa oli väike poiss. Kogu ümbruskonna lapsed tulid naer-des ja hõigeldes kooliõuele, istusid koos klassis, läksid pärast koolipäeva koos koju. Nad õppisid ühtesid ja samu asju ning nii said nad üksteist kodustes ülesannetes aidata ja nendest rääkida.

Ja õpetajad olid inimesed... Mehaaniline õpetaja projekteeris ek-raanile: «Kui me liidame murrud $\frac{1}{2}$ ja $\frac{1}{4}$...»

Margie mõtles, kuidas see võis va-nasti lastele meeldida. Ta mõtles sel-lele, kui lõbus vanasti oli.

Den 21 oktober är det kyrkofullmäktigval.

Du har redan fått ditt röstkort!

Söndagen den 21 oktober går vi till val igen. Denna gång gäller det val av kyrkofullmäktige. Röstberättigad är den som är född 1953 eller tidigare, tillhör svenska kyrkan och finns upptagen i allmän röstlängd som röstberättigad.

Röstkortet

I augusti fick du två röstkort. Röstkortet med brun färg gäller nu till kyrkofull-mäktigvalet.

På röstkortet står det i vilken vallokal du skall rösta och när vallokalen är öppen. Ta med dig röstkortet till val-lokalen så blir det mycket enklare att pricka av dig i röstlängden.

Om ditt röstkort har förkommit så kan du få ett nytt om du kontaktar den lokala skattemyndigheten. Men gör det före den 20 oktober.

Poströstning

Precis som vid de allmänna valen kan du poströsta. Det kan du göra redan idag och fram t.o.m. dagen före valet. Om du röstar på posten måste du ta med dig röstkortet och legitimation.

Valsedelsförsändelse

Om du på grund av sjukdom, rörelse-hinder eller hög ålder inte personligen kan lämna din valsedel så kan du rösta genom s.k. valsedelsförsändelse. Val-sedelsförsändelsen får lämnas av bud. Budet skall ha fyllt 18 år och skall vara väljarens barn, barnbarn, far, mor, sys-son eller vårdare. Väljare som är gift får lämna valsedelsförsändelsen genom make.

Valsedelsförsändelsen kan lämnas an-tingen på posten eller i vallokalen som står angiven på ditt röstkort. De kuvert som behövs finns att hämta hos de poli-tiska partierna, hos valnämnden,

i vallokalen eller på posten.

Vid röstning genom valsedelsförsändel-se skall ett vittne intyga att allt gått riktigt till. Vittnet och budet får inte vara samma person.

Tänk på att den som lämnar din val-sedelsförsändelse skall kunna legitimera sig och att röstkortet vid röstning på posten måste vara med.

Valsedlar

Namnvalsedlar finns i allmänhet i de flesta vallokaler eller hos de politiska partierna. Blanka valsedlar (där du själv fyller i partibeteckning och eventuella kandidatnamn) finns i alla vallokaler och på posten.

RIKSSKATTEVERKET
– den centrala valmyndigheten. –